

ارزیابی عوامل ناامنی عراق و تأثیرات آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

محمد عیسی انصاری فرد^۱، سیمین ارمان^{۲*}، علیرضا استعلاجی^۳

۱. دانشجوی دکتری گروه جغرافیا سیاسی، واحد یادگار امام (ره) شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
۲. دانشیار، گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، واحد یادگار امام (ره) شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
۳. استاد، گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، واحد یادگار امام (ره) شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۳/۳۰

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۱/۲۴

چکیده

عراق پس از صدام، همواره با بحران هویت ملی و برتری تعلقات قومی - مذهبی بر تعلقات ملی و کینه‌ها و نفرت‌های قومی و مذهبی همراه بوده است که این مسائل جامعه عراق را با دگرگونی‌های مذهبی همراه ساخته است و به تدریج مسائل داخلی عراق با دخالت کشورهای بیگانه نظیر ایران، آمریکا، عربستان و رژیم صهیونیستی در این کشور همراه بوده است و عوامل حاضر توانسته امنیت عراق را با چالش‌هایی جدی مواجه سازد که این موضوع در طی سال‌های اخیر پس از ظهور داعش و چالش‌های قدرت مرکزی عراق، امنیت همسایگان این کشور را نیز تحت تأثیر قرار داده است. در این راستا پژوهش حاضر با روش توصیفی - تحلیلی و کاربردی به تبیین عوامل ناامنی عراق و تأثیرات آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران پرداخته است. جامعه آماری پژوهش از کلیه کارشناسان نظامی و ژئوپلیتیک تشکیل شده که حجم نمونه آن تعداد ۴۰ نفر تخمین زده شد. در راستای تحلیل یافته‌ها نیز از آزمون‌های بینومال تست و میانگین در نرم‌افزار SPSS استفاده گردید. پرسش اصلی پژوهش حاضر این مساله است که مهم‌ترین عوامل ناامنی عراق چیست و عوامل ناامنی عراق بر کدام ابعاد امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران تأثیرگذار بوده اند؟ نتایج نشان داد که عوامل منطقه‌ای از مهم‌ترین دلایل ناامنی در کشور عراق محسوب می‌شوند و بیشترین تأثیرات ناامنی‌های عراق بر ابعاد محیط زیستی و سپس بعد اقتصادی جمهوری اسلامی ایران بوده است.

کلید واژه‌ها: امنیت ملی، ناامنی، عراق، جمهوری اسلامی ایران.

مقدمه

به طور کلی ژئوپلیتیک تأثیر عوامل جغرافیایی را بر سیاست مورد بررسی قرار می‌دهد. (Stogiannos, 2019) به عبارت دیگر ژئوپلیتیک تأثیر آب و هوا، ناهمواری‌ها، نوع گیاهان و هم‌چنین مسایل مربوط به جمعیت و سرانجام محل اسکان را در حیات جوامع انسانی مورد بررسی قرار می‌دهد (kazak and et al, 2017) که این بررسی‌ها به دولت مردان اطلاعات ضروری را برای اتخاذ خط و مشی‌های لازم خواهد داد و در عین حال امکانات و محدودیت‌ها را برای آنها روشن خواهد کرد. از آنجا که بین عوامل جغرافیایی و سیاست دولت‌ها ارتباط وجود دارد، لذا دولت‌ها با توجه به اوضاع جغرافیایی کشور خود سیاست گذاری می‌کنند. (Korkut, 2016) به همین دلیل مطالعات ژئوپلیتیکی اهمیت ویژه ای دارد. ژئوپلیتیک علاوه بر بررسی رابطه بین عوامل جغرافیایی و سیاست یک کشور، به تفسیر وقایع نیز می‌پردازد و آینده را پیش بینی و خط و مشی سیاسی کشور را تعیین می‌کند. (song and et al, 2022) امروزه یکی از مهم‌ترین مسائل که کشورها را با چالش‌های اساسی روبه رو می‌سازد، ژئوپلیتیک در تقابل امنیت است. (Austvik & Rzayeva, 2017) امنیت افراد در یک فضای جغرافیایی وابسته به امنیت دولت‌ها بوده و هر چه دولت‌ها از قدرت بیشتری برخوردار بوده و ثبات بیشتری داشته باشند می‌توانند از امنیت بیشتری نیز برخوردار گردند. (Sonnino, 2016) یکی از مسائلی که در رابطه با بحث امنیت بین‌المللی از جایگاهی اساسی برخوردار است بحث دولت‌های شکست خورده است که نه تنها برای تابعان آن، بلکه برای امنیت بین‌الملل نیز خطر آفرین است (Norrlof, 2018) و می‌تواند امنیت بین‌الملل را به چالش بکشد و بر این اساس در دهه فعلی از جمله کشورهایی که جزو دولت‌های شکست خورده محسوب می‌گردد؛ کشور عراق است. (Cordesman & Molot, 2019) عراق پس از فروپاشی صدام حسین و ورود ایالات متحده به خاک آن کشور، نمونه بارز یک دولت شکست خورده بوده است (Gunter, 2017) که نتوانسته است حاکمیت خود را به طور مؤثر بر سرزمینش اعمال نماید. عراق که همواره از ویژگی‌های ژئوپلیتیکی بارزی برخوردار است، ترکیب و حاصل تأثیرگذاری این موقعیت ویژه ژئوپلیتیکی، بر عملکرد دولت مردان و سیاست خارجی این کشور، اوضاع و شرایط منحصر به فردی را به وجود آورده است؛ این شرایط طی سه دهه اخیر موجب تحولاتی در سطح منطقه و کشور عراق گردیده که نهایتاً تغییرات ژئوپلیتیکی قابل توجهی را در این کشور رقم زده است. همواره شیعیان و کردها از زمان قیمومیت انگلستان بر عراق، مبارزه با حکومت مرکزی را آغاز کرده و تاکنون نیز ادامه داده اند. (Romano and et al, 2017) با توجه به اینکه حدود ۸۵ درصد جمعیت عراق را شیعیان و کردها تشکیل می‌دهند، (Dudlák, 2017) ولی در گذشته هیچ گاه حکومتی فراخور ساختار اجتماعی آن شکل نگرفت و پس از روی کار آمدن بعثی‌ها در سال ۱۹۶۸ عملاً وضعیت به مراتب سخت تر از گذشته گردید. بدین ترتیب درگیری بین حکومت‌های مرکزی با اقوام و مذاهب آن شدت گرفت. با این حال در پی سقوط حکومت صدام در عراق، با افزایش نفوذهای ایدئولوژیک، سیاسی، فرهنگی و مذهبی ج ا ایران در عراق، ژئوپلیتیک این کشور نیز تغییراتی جدید را تجربه نمود. (Haghi and et al, 2021) در این رابطه برخی کشورها تلاش کردند مانع توسعه روابط بین ایران و عراق گردند. (Mardasov, 2022) با این اعتقاد که پیوندهای دوستانه بین دو کشور مسلمان به ایجاد هلال شیعی در منطقه و کاهش نفوذهای کشورهای عربی و کاهش گرایش‌های عربی - قومیتی مردم عراق به

کشورهای اتحادیه عرب منجر شود. آنچه واضح و مشخص است عراق به واسطه وجود جمعیت اکثریت شیعه و در صورت وجود حکومتی مبتنی بر دموکراسی می‌تواند عراقی باشد که برای جمهوری اسلامی فرصت تلقی شود، (Cohen, 2018) و به این منظور همواره کشورهای عربی، ترکیه، آمریکا و سایر کشورها در جهت کاهش نفوذ ایران و جریان‌های وابسته این کشور در عراق، تلاش‌هایی را در جهت نفوذ خود در زمینه‌های ژئواکونومی - نفتی و فرهنگی انجام داده‌اند (Arif, 2019) که این مساله نیز علاوه بر تاثیرگذاری بر کلیات ژئوپلیتیک عراق، می‌تواند امنیت ملی این کشور و روابط آن با سایر کشورها به ویژه همسایگان نظیر ایران را نیز با چالش‌هایی گسترده مواجه کند. (Ünver, 2016) از جمله مهم‌ترین بحران‌های داخلی اخیر عراق که کشورهای بیگانه در آن نقش بسزایی ایفا نمودند و در نتیجه امنیت ملی این کشور و کشور ایران را تحت تاثیر قرار داده است می‌توان به عواملی نظیر شکل‌گیری داعش و گسترش آن در خاک عراق (Gerges, 2021)، فعالیت‌های تروریستی گروهک پ. ک. ک و به واسطه آن حملات ترکیه علیه این گروه در خاک عراق (Lucrezia, 2017)، بمب‌گذاری‌های پی در پی تحت فرمان پادشاه سعودی و امارات در مساجد و اماکن متبرکه شیعیان نظیر حرم مطهر امام حسن عسکری (ع)، نامنی، جدل و خصومت جریان‌های سیاسی شیعه و سنی، تهدیدات به تجزیه طلبی کردهای عراق (Isakhan & Meskell, 2019)، وجود گروه‌های مسلح مختلف، سیاسی شدن امور غیر سیاسی، نافرمانی مدنی و غیر مدنی و تظاهرات گسترده اقتصادی عراق در سال‌های ۲۰۱۹ الی ۲۰۲۱ اشاره نمود. با توجه به اهمیت ژئوپلیتیکی تحولات اخیر عراق و با توجه به وضعیت عراق کنونی و پایدار بودن دلایل ناامنی در بخش‌های وسیعی از این کشور (از جمله نواختن کردها بر طبل استقلال و برگزاری همه‌پرسی استقلال، عملکرد ضعیف و پرتش دولت مرکزی و فساد دستگاه اداری عراق، رقابت‌های استراتژیک منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای در مرزهای سوریه و تمایل کردهای این کشور به خودمختاری، گرایش برخی از منتقدان سنی عراق به ایجاد اقلیم سنی و ژئوپلیتیک خاص عراق، به همراه وجود انواع تهدیدات در محیط امنیتی پیرامونی ایران)، پژوهشگر را با این پرسش مواجه می‌کند که چگونه عوامل ناامنی عراق در این کشور امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را تحت تاثیر قرار می‌دهد؟

مبانی نظری

ژئوپولیتیک

ژئوپولیتیک از زمان وضع آن در یک قرن گذشته از نظر مفهومی و فلسفی دچار شناوری بوده و هنوز بر سر ماهیت آن اتفاق نظر وجود ندارد و دیدگاه‌های متفاوتی در باره آن ابراز شده است. واژه ژئوپولیتیک که ابتدا در سال ۱۸۹۹ م توسط دانشمند سوئدی بنام رودولف کیلن وضع شد، به بخشی از معلومات حاصله ناشی از ارتباط بین جغرافیا و سیاست اطلاق گردید (حافظ نیا، ۱۳۸۷، ۱۳)؛ از سوی دیگر در فرهنگ نامه فرانسوی روبر دربارۀ واژه ژئوپولیتیک آمده است: «ژئوپولیتیک علمی است که به مطالعه روابط بین داده‌های طبیعی، جغرافیا و سیاست حکومت‌ها می‌پردازد» (پارسایی و همکاران، ۱۳۹۸)

امنیت ملی

امنیت ملی در دو گفتمان سلبی و ایجابی بیان شده است. امنیت ملی در گفتمان سلبی به پاسداری از سرزمین، حاکمیت و مردم در مقابل خطرات و تهدیدات دشمنان کشور معطوف است و گفتمان ایجابی ضمن حفظ منافع ملی به دنبال کسب فرصت‌ها برای توسعه و پیشرفت می‌باشد. (صالح نیا و بختیاری، ۱۳۹۷، ۲۵۸). امنیت ملی نیز بر اساس نطق‌ها و فرمایشات مقام معظم رهبری - حضرت آیت الله خامنه ای (مدظله العالی): ارتباط مستقیم و تنگاتنگ کارکردهای داخلی نظام با سیاست خارجی و تأثیر متقابل و تعامل آن‌ها با یکدیگر دلیل پیوند و گسترش امنیت نظام جمهوری اسلامی به امنیت جهان اسلام و منطقه خاورمیانه است. (خامنه ای، ۱۳۹۵)

بحران

بحران از ریشه یونانی «کنیون» به معنی نقطه عطف (به خصوص در مورد بیماری و همچنین به معنی بروز زمان خطر در مورد مسائل سیاسی، اجتماعی و اقتصادی) گرفته شده است.

برای بحران تعاریف گوناگونی ذکر شده است که از جمله آنها عبارت‌اند از:

۱- هرگاه پدیده‌ای به طور منظم جریان نیابد، حالتی از نابسامانی ایجاد شود، یا نظم مختل گردد و یا حالتی غیر طبیعی پدید آید، بحران مطرح می‌شود.

۲- به وجود آمدن شرایط غیر معمول یا غیر متعارف در جریان حرکت سیستم یا نظام، لحظه حساس در بحران، لحظه‌ای است که بحران به اوج خود می‌رسد و سرنوشت‌ساز است.

۳- وضعیت ناپایدار و متزلزلی که در چارچوب آن، تغییر قطعی (بهتر یا بدتر) در شرف وقوع است.

۴- هر نوع بی‌ثباتی که به تغییرات اساسی منجر شود.

۵- شرایط، اوضاع یا دوران خطرناک و فاقد اطمینان.

بحران‌های منطقه ای، بحران‌هایی می‌باشند که در یک قلمرو منطقه ای انعکاس داشته و چند کشور درگیر آن باشند. مانند بحران نواحی کرد نشین که چند کشور نظیر ایران، ترکیه و سوریه را درگیر کرده است. (محمدشاهی و همکاران، ۱۴۰۰)

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر ماهیت و روش، از نوع پژوهش‌های توصیفی-تحلیلی و از نظر هدف از نوع کاربردی (عملی) می‌باشد. به منظور ارزیابی روابط میان متغیرهای مدل مفهومی، داده‌ها به صورت کمی و با استفاده از پرسشنامه گردآوری شده‌اند. پرسشنامه تحقیق حاضر نیز بر اساس مرور ادبیات تحقیق و مبانی نظری طراحی گردید. در تحقیق حاضر جامعه آماری شامل کلیه اساتید دانشگاه (رشته‌های علوم سیاسی، جغرافیای سیاسی، روابط بین‌الملل، ژئوپلیتیک، مدیریت استراتژیک) و همچنین کارشناسان حوزه‌های سیاسی - نظامی و افراد وابسته به سپاه پاسداران، وزارت امور خارجه و ارتش جمهوری اسلامی ایران می‌باشند. با توجه به اینکه حجم جامعه معین نیست، ابتدا یک مطالعه مقدماتی با توزیع پرسشنامه میان ۲۰ نفر، از اساتید و کارشناسان، انجام شد و با برآورد واریانس نمونه آماری در سطح اطمینان ۹۵ درصد،

حجم نمونه محاسبه گردید (۹۵ نفر). که از این تعداد ۴۰ نفر به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند. مقیاس پرسشنامه‌های حاضر به صورت طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (گزینه ۱: خیلی کم، گزینه ۲: کم، گزینه ۳: نظری ندارم، گزینه ۴: زیاد و گزینه ۵: خیلی زیاد) طراحی گردید. در راستای تجزیه و تحلیل داده‌ها و بر اساس نتایج به دست آمده از پرسشنامه، نتایج داده‌های حاضر از طریق آزمون میانگین و آزمون دو جمله‌ای در نرم‌افزار SPSS محاسبه شده و در مقابل هر شاخص قرار می‌گیرد و در نهایت شاخص‌ها مورد ارزیابی و تحلیل قرار می‌گیرند. در راستای ارزیابی پایایی گزاره‌های پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ و شاخص پایایی ترکیبی (cr^2) استفاده شده است. برای ارزیابی روایی پرسشنامه نیز از روش روایی لاوشی بر مبنای اعتبار سنجی (CVR) استفاده شده است. معمولاً اعضای پانل می‌بایست از متخصصانی باشند که در حوزه مورد مطالعه در گذشته و در حال حاضر فعالیت‌هایی داشته‌اند و کاملاً با محدوده مورد مطالعه و موضوع تحقیق تسلط داشته باشند. اگر چه روش پیشنهادی لاوشی تعداد اعضا را ۴ نفر اعلام می‌کند اما تصمیم بر آن شد که تا حد امکان از اعضای بیشتری در این مطالعه استفاده شود. این تصمیم ضمن غلبه بر محدودیت‌های آتی نظیر انصراف افراد از شرکت در مطالعه و عدم برگشت پرسشنامه، باعث افزایش قابلیت اطمینان نتایج نیز می‌شود (لاوشی، ۱۹۷۵). در راستای تعیین اعضای پانل اعتبار سنجی، تعداد ۸ نفر از اساتید و کارشناسان حوزه‌های ژئوپلیتیک و کارشناسان حوزه‌های نظامی تعیین گردیدند. بر اساس تکنیک لاوشی، آرای اعضای گروه پانل که به گزینه E (ضروری) تعلق داشته است، از طریق نسبت روایی محتوایی که از این پس با اختصار CVR نشان داده می‌شود، کمی‌سازی می‌شود (لاوشی، ۱۹۷۵).

$$CVR = \frac{n_E - n/2}{n/2}$$

n_E = تعدادی از اعضای پانل که سوالات را ضروری تشخیص دادند.

$$n/2 = \text{تعداد کل اعضای گروه بخش بر عدد ۲.}$$

همواره مقادیری که به CVI اختصاص می‌یابد عبارت است از :

هنگامی که کمتر از نیمی از افراد گزینه "ضروری" را انتخاب نمایند و نیمی دیگر از افراد گزینه‌های دیگر را انتخاب نمایند، CVI صفر می‌شود. هنگامی که تمامی افراد گزینه "ضروری" را انتخاب کنند، CVI برابر با ۱ می‌شود. (که به منظور تبدیل آسان تر به مقدار ۰.۹۹ تعدیل می‌شود، در مدل CVR بر اساس تعداد ۸ نفر از اعضا، چنانچه نمره CVR زیر نمره ۰.۷۵ شود، گویه حاضر رد می‌شود و بالاتر از ۰.۷۵ گواهی بر اثبات گویه حاضر می‌باشد.) و در نهایت جهت سنجش پایایی تحقیق، بر اساس بررسی‌های انجام شده، نتایج نشان می‌دهد که مقدار ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی تمامی متغیرها بیشتر از حداقل قابل قبول ۰.۷ می‌باشد، لذا سازه‌های این مطالعه به گونه‌ای مطلوب دارای پایایی می‌باشد و پایایی کل داده‌های حاضر بر اساس آلفای کرونباخ ۰.۷۳ به دست آمده است که نشان از پایایی قابل قبول دارد.

جدول ۱ - متغیرها و آلفای کرونباخ

ردیف	سازه	ضریب آلفای کرونباخ	پایایی کل
۱	مهم‌ترین عوامل ناامنی کشور عراق	۰.۷۵	۰.۷۶
۲	تعیین تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران	۰.۷۷	

با توجه به ارزیابی معیارهای بکار رفته در پژوهش حاضر، شاخص‌های سه عوامل جدول شماره ۱، بر اساس مبانی نظری و تحقیقات صورت گرفته در زمینه موضوع حاضر تدوین گردیده است و بر این اساس منابع الگوی مفهومی تحقیق، شاخص‌ها و زیرمعیارها به صورت جدول ۲ ارائه می‌گردد. هم‌چنین اعتبار سنجی داده‌های پژوهش حاضر بر اساس روش لاوشی به صورت جداگانه انجام گرفته است که شاخص‌های آن به صورت جدول شماره ۲ می‌باشد.

جدول ۲ - معیارهای به کار رفته در پژوهش

منبع	زیرمعیارها	مهم‌ترین عوامل ناامنی کشور عراق
Neuberger, 2021 Entessar, 2021 Jongerden, 2019 Araz, 2019 Gabreldar, 2018	اختلافات حکومت مرکزی و کردها اختلافات مذهب شیعه و سنی اختلافات مذاهب شیعه در راستای جنگ قدرت حکومت مرکزی چالش سیاسی بین موافقان و مخالفان حکومت چالش بین سکولارها و اسلام‌گراها چالش بین فدرالیست‌ها و بسیط‌گراها	عوامل داخلی
Entessar, 2021 Jarrah and et al, 2019 Çetinoğlu, 2019	چالش قومی بین اعراب و کردها منازعات قومی میان اعراب و ایزدی‌ها اختلافات زبانی	عوامل قومی
Gassama and et al, 2022 Gul and et al, 2021 Pusane, 2020 Wastnidge, 2020 Mousavi, 2020 Yari, 2018	چالش بین طرفداران و مخالفان آمریکا وجود نیروهای طرفدار پیوستن به سلفی‌گری در کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا دخالت جمهوری اسلامی ایران در امور عراق دخالت‌های آمریکا در امور عراق حملات ترکیه به شمال عراق نفوذهای سیاسی - مذهبی عربستان و جریان‌های تکفیری در عراق نفوذ رژیم صهیونیستی در کردستان عراق حمایت‌های آمریکا از گروه‌های تجزیه طلب در عراق حمایت‌های رژیم صهیونیستی از تجزیه کردستان در عراق سدزنی‌های ترکیه و تاثیرات آن بر خشکسالی در عراق	عوامل منطقه‌ای
منبع	زیرمعیارها	تعیین تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

<p>شهبازی، ۱۴۰۱ محمد حسینی و همکاران، ۱۴۰۰ شاهکوئی و رحمانی، ۱۳۹۸ نایینی، ۱۳۹۴ عزیزی و همکاران، ۱۳۹۱ فاضلی، ۱۳۹۰ بیات و همکاران، ۱۳۹۰</p>	<p>تاثیرات ریزگردها بر امنیت انسانی شهرهای ایران تاثیرات ریزگردها بر نابودی زیرساخت‌های کشاورزی ایران تاثیرات تغییرات اقلیمی عراق بر خشکی تالاب‌های ایران تاثیرات ریزگردها بر آلودگی شدید هوا در شهرهای ایران تاثیرات تغییرات اقلیمی عراق بر افزایش بیابان‌زایی ایران</p>	<p>امنیت محیط زیستی</p>
<p>مزیانی، ۱۳۹۸ ساوه درودی، ۱۳۹۷ خلیلی، ۱۳۹۶ رستمی، ۱۳۹۴ اشرف نظری و السیمری، ۱۳۹۳ ساوه درودی، ۱۳۹۵</p>	<p>افزایش حضور تروریسم در مرزهای ایران افزایش عملیات تروریستی در مناطق مرزی ایران افزایش گروه‌های تجزیه طلب پان کردیسم در ایران افزایش تهدیدهای رژیم صهیونیستی در کردستان عراق بر علیه امنیت ملی ایران افزایش تهدیدهای آمریکا بر علیه امنیت ملی ایران نبود یکپارچگی در حکومت عراق و آسیب‌های آن بر امنیت نظامی و ملی جمهوری اسلامی ایران حضور نیروهای وابسته به رژیم بعث عراق در اطراف مرز ایران</p>	<p>امنیت نظامی</p>
<p>کیایی و همکاران، ۱۳۹۹ جیریائی، ۱۳۹۷ رستمی و همکاران، ۱۳۹۹</p>	<p>کاهش تجارت ایران و عراق در اثر ناپسامانی حکومت مرکزی عراق کاهش صادرات ایران به عراق در اثر اختلافات مذهبی - قومی و ملی گرای عراق کاهش اشتغال در شهرهای مرزی ایران به دلیل تحریم‌های ایران کاهش فعالیت‌های تولیدی در ایران به دنبال تحریم‌های ظالمانه علیه ایران کاهش سرمایه گذاری عراقی‌ها در ایران به دنبال اختلافات دولت مرکزی و ایران و هم‌چنین تحریم‌های ایران</p>	<p>امنیت اقتصادی</p>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی
ماخذ: نگارنده

یافته‌ها

چالش‌های ناحیه ای در عراق

منطقه جنوب و منطقه کرکوک به دلیل وجود منابع نفتی و ارتباط با دریا و بغداد به دلیل مرکز حکومت، مورد نظر اقوام و به تبع آن قدرت‌های فراملی عراق است. پراکندگی اقوام در عراق باعث شد، کردها در شمال عراق به دلیل ارتباط با کردهای ایرانی، ترکی و سوری برای تشکیل کردستان بزرگ تلاش کنند و به رغم تلاش دولت‌ها برای مهاجرت آنها به مناطق دیگر، هم چنان اکثریت غالب را در شمال عراق تشکیل می‌دهند. سنی‌ها در غرب عراق در حدود مرزهای سوریه و اردن و شیعیان در جنوب و شرق عراق هم مرز با ایران، کویت، بحرین و عربستان اسکان دارند. وجود منابع نفت و گاز

در جنوب و ارتباط با دریا و تسلط شیعیان بر این منطقه، فرصت و ابزاری در اختیار شیعیان است که به همین نسبت این فرصت برای دیگر اقوام چالش به حساب می آید.

بنابر این، این منطقه ابزاری سیاسی در اختیار شیعیان عراق است که می تواند به اعتبار حضور جغرافیایی در این منطقه، مطالبات خود را با دیگر اقوام تنظیم کنند.

شمال عراق

منطقه کرکوک در شمال عراق که در مرز اختلافی کردها و عرب های سنی قرار دارد، به دلیل دارا بودن ذخائر نفتی از اهمیتی فوق العاده و حیاتی برای کردها و عربها برخوردار است. به همین دلیل، در هر مقطعی از تاریخ که این اقوام اقتدار داشتند، سعی در تصاحب کرکوک داشتند و دیگران را به مهاجرت مجبور کردند. هم عرب های سنی و هم کردها ادعاهای تاریخی مبنی بر حاکمیت بر کرکوک دارند. علاوه بر آن، وجود ترکمن ها و ادعای آنها بر کرکوک که از حمایت ترکیه برخوردارند نیز به این طرف های درگیر اضافه می شود. در دوران حاکمیت عثمانی ها مرز کردها و عربها که از ترکیه آغاز و از طریق کرکوک، طوز خورماتو، جبل حمیرین و خانقین به ایران وصل می شد، محل استقرار ترکها بود که در واقع از این جاده ابریشم حراست میکردند. ضمن این که برخی از ترکمن ها و کردهای این منطقه به دلیل شیعه بودن، خود را متعلق به منطقه شیعه نشین عراق می دانند و در انتخابات نیز با شیعیان ائتلاف کردند. بنابراین در آینده عراق بی ثبات، این منطقه آستان درگیری و اختلاف هاست که از هم اینک این درگیری و خصومت به صورت رسمی و پنهان آغاز شده است. عمق این اختلاف در این است که کردها برای نیل به استراتژی تاریخی خود برای استقلال کردستان، به منابع و اقتصاد کرکوک نیازمندند و بدون کرکوک استراتژی آنها محقق نخواهد شد.

جنوب عراق

اقتصاد و حیات کشور عراق در منطقه جنوب است، زیرا ارتباط با دریا و وجود منابع نفت و گاز در جنوب عراق اهمیت کل عراق را برای قدرت های ملی، منطقه ای و فرامنطقه ای تعیین می کند. غیر از کردها که در مقابل حاکمیت بر کرکوک، حاضرند از منافع جنوب بگذرند، بقیه اقوام و اقلیت ها ادامه حیاتشان در عراق را به منابع جنوب وابسته می دانند. شیعیان با جمعیت ۶۰ درصدی در عراق، عملاً حاکمیت حداکثر را می توانند داشته باشند و دلیلی بر اصرار حکومت فدرالی یا هر نوع از حکومت ندارند. در واقع، عرب های سنی در عراق و منطقه و قدرت های فرا منطقه ای بیش از همه نسبت به سرنوشت جنوب عراق حساس اند. بغداد پایتخت عراق با وجود اکثریت شیعه عملاً در اختیار شیعیان است، اما سالیان طولانی عرب های سنی در حاکمیت بودند و بغداد را از آن خود می دانستند؛ کردها نیز مرز سیاسی و جغرافیایی خود را با اعراب که همچنان مرز اختلافی قومی و مذهبی شان است جبل حمیرین می دانند که چالش ها و بحران های خود را در هر شرایط با حاکمیت مختلف خواهند داشت و تنها در عراق یکپارچه، زندگی آرام و مسالمت آمیز در آن مناطق محقق خواهد شد (اکبری، ۱۳۸۸).

ب- ریشه های تنازعات قومی - مذهبی ۱- فرهنگ سیاسی موجود در عراق مولفه ای که تحقق سناریوی ایده آلیستی را در عراق محدود می کند، فرهنگ سیاسی مردم این کشور با مجموعه ایستارها و تمایلات شناختی، تحلیلی و احساس به

آنها نسبت به امر سیاسی است. آنچه فرهنگ سیاسی جامعه را به مفهومی ساختاری تبدیل می‌کند، همانا اصل ناخودآگاه بودن آن است. این خصلت باعث می‌شود بسیاری از افکار، تمایلات و گرایش‌های سیاسی کمتر مورد بازبینی قرار گیرند و از ثبات نسبی برخوردار باشند (سریع القلم، ۱۳۷۶). فرهنگ سیاسی مردم عراق نیز دارای دو ویژگی مشخص است که این ویژگی‌ها، دموکراسی سازی در داخل و صلح طلبی در سیاست خارجی این کشور را با مانع مواجه می‌کنند و موجب تمایل به اقتدار گرایی در داخل و عدم همکاری در سیاست خارجی می‌شود. این دو ویژگی را می‌توان نامنسجم بودن و خشونت گرا بودن نامید.

عدم انسجام در عراق

نامنسجم بودن فرهنگ سیاسی در عراق به بافت طایفه ای و عشیره ای این کشور و تقسیم آن به سه جامعه کلی اعم از شیعه، سنی و کرد باز می‌گردد. ماده ۴۳ قانون اساسی دائمی عراق که در ذیل بخش حقوق و آزادی‌ها طرح شده، بافت قبیله ای و عشیره ای آن را مورد تایید و شناسایی قرار داده است:

حکومت بر رشد و ترقی قبایل و عشایر عراق تاکید دارد و به امور آنها به طوری که با دین، قانون و تقویت ارزش‌های والای انسانی و کمک به پیشرفت جامعه هماهنگ باشد، توجه می‌کند و از عرف‌های عشایر که با حقوق انسان منافات دارد، جلوگیری به عمل می‌آورد.» (ماده ۴۳ قانون اساسی عراق این ویژگی، در واقع، مبین نوعی فرهنگ است که آلموند و وربا در اثر کلاسیک خود با عنوان فرهنگ مدنی، از آن با عنوان فرهنگ محلی و بسته یاد می‌کنند که با نبود حس شهروندی و برجستگی هویت محلی مشخص می‌شود. در واقع، وجود سه گروه متفاوت اجتماعی در عراق با زبان‌های گوناگون، قومیت‌های متفاوت و تنوع امکانات اقتصادی، موجب پدیداری نوعی فرهنگ سیاسی پیشامدرن شده است که شعاع وفاداری‌های آن به سطوح قومی، محلی، خانوادگی و قبیله ای محدود است و اعتماد بین قومی و بین گروهی در نازل ترین سطوح خود قرار دارد. در این چارچوب، کشور به منزله مجموعه ای از عشایر و اقوام است که با یکدیگر برای کسب قدرت، امنیت و ثروت رقابت و ستیزه می‌کنند و در عین حال، دولت مرکزی را به عنوان مرجعی عادل و قانونی به رسمیت نمی‌شناسند. این ویژگی موجب می‌شود اطلاق مفهوم جامعه با ملت - دولت به عراقی، محلی از اعراب نداشته باشد (سریع القلم، ۱۳۷۶). این ویژگی باعث می‌شود هر گونه تعادل قومیتی در عرصه سیاسی عراق، فسوفتی و شکننده باشد، به ویژه، چنانچه درآمدهای نفتی و بهره گیری از رانت نفت به شیوه ای قومیتی توزیع شود و سامان یابد، شکل گیری جامعه همگن عراقی بسیار دور از دسترس خواهد بود. همه این روابط در دراز مدت باعث شده است تا مجموعه ای از بحران‌های شش گانه هویت، مشروعیت، نفوذ، مشارکت، ادغام و توزیع در داخل عراق شکل گیرد. در واقع طی سال‌های گذشته، همه این بحران‌ها وجود داشت که البته این تعادل از نوعی سرکوب گسترده ناشی می‌شد و در نتیجه، در این کشور نظام استبدادی نهادینه شده بود. این نظام در پوشش نوعی "رهبری کاریزما" به سرکوب گسترده مردم می‌پرداخت (برنا بلداجی، ۱۳۸۳).

ویژگی خشونت گرایی

عراق دارای پیشینه ای از اعمال خشونت فیزیکی در مناسبات سیاسی است. همچنانکه ناکامی در این سطح، به شکست این کشور در ایجاد روابط مسالمت آمیز با جهان خارج کمک کرده است. پس از اشغال عراق توسط نیروهای ائتلاف نیز سطح جدیدی از خشونت در قالب جنبشی تروریستی در این کشور پدیدار شد که آزادسازی عراق از اشغال خارجی را به عنوان هدف اصلی خود تعریف کرد و شاخصه آن عملیات انتحاری بود. این جنبش ترکیبی با سازه گون از اعراب سنی ناراضی، بقایای حکومت پیشین بخصوص افسران بعثی، برخی قبایل عراق، گروه‌های مافیایی و القاعده عراق بود. علاوه بر این، اغلب جریان‌های مهم سیاسی در عراق، دارای نیروهای شبه نظامی هستند و یا بخشی از ارتش این کشور را تحت کنترل دارند. این وضعیت، چالشی مهم برای حکومت عراق در به رسمیت شناختن حق آن در به انحصار در آوردن مشروعیت اعمال زور فیزیکی و ابزارهای خشونت است. این وضعیتی است که در ادبیات دولت - ملت سازی از آن با عنوان دولت‌های ورشکسته یاد می‌کنند. بر این اساس، دولت ورشکسته دولتی است که در آن، ویژگی اصلی مفهوم دولت در ابیان ماکس وبر، یعنی انحصار مشروعیت استفاده از زور فیزیکی در درون مرزهایش شکسته شده باشد. این امر اغلب از سوی جنگ سالاران، گروه‌های شبه نظامی و تروریست‌ها صورت می‌گیرد (Rotberg, 2004). که هر سه این گروه‌ها در عراق از جمله بازیگران فعال در عرصه سیاست داخلی هستند. این ویژگی موجب می‌شود در پی هر تحول یا فرصت سیاسی، تعادل قومیتی موجود که مبنای برقراری دموکراسی در عراق است، به واسطه خشونت فیزیکی که عمدتاً ماهیتی قومی پیدا می‌کند، بر هم بخورد. نمونه بارز این مسئله انفجارها و حملات تروریستی پس از انتخابات پارلمانی ۲۰۱۰ در مناطق شیعه نشین عراق است. بر این اساس، در عراق هیچ حکومتی نمی‌تواند پیش از غالب شدن بر سایر گروه‌های مسلح جمعیت کشور در رقابت بر سر اثبات آنکه کدامیک می‌تواند بهتر از دیگری از مردم حراست کند، صاحب مشروعیت انحصار اعمال زور فیزیکی شود. این ویژگی نمایانگر پارادوکس امنیت و دموکراسی در عراق آینده است. همچنان که می‌تواند در سیاست خارجی مانع از تبدیل سیاست‌های نظامی به سیاست‌های دفاعی به جای تهاجمی شود.

۱- اختلافات عشیره ای ۲- تنش‌های پیدا
گرچه در قانون اساسی امتیازهای حکومت بین اقوام تقسیم شده و شیعیان نیز به بهای عراق یکپارچه امتیازاتی بیش از نسبت جمعیت به اقوام کرد و عرب سنی داده است، ولی هم چنان عرب‌های سنی به کل قانون اساسی و کردها در ارتباط با کرکوک به آن اعتراض دارند. همین طور در بحث انتخابات، کردها و عرب‌های سنی تلاش می‌کنند جمعیت خود را بیش از آنچه هستند، اعلام کنند. در این رابطه کردهای شیعه، ترکمن‌ها و اقلیت‌هایی نظیر عشایر شبکه در موصل و ایزدی‌ها (یزیدی‌ها) در شمال غرب عراق به شدت تحت فشار کردها و عرب‌های سنی قرار دارند.

تنش‌های پنهان

اقوام عراقی علاوه بر تلاش آشکار برای تقویت قدرت خود در دولت مرکزی، به صورت پنهان نیز تلاش می‌کنند در صورت هرج و مرج و خروج اشغال گران، بتوانند منافع خود را گسترش دهند. قتل عام وحشیانه شیعیان در مناطق سنی نشین دیالی، مدائن، بغداد و موصل توسط سنی‌های افراطی و فتنه جنگ‌های قومی و مذهبی که از سرچشمه صهیونیست‌ها سیراب می‌شود و تهدید و وادار کردن شیعیان به مهاجرت، حاکی از تلاش اقلیت سنی برای توسعه جغرافیایی خود است.

همین طور جنگ بعثی‌ها و القاعده علیه شیعه و کشتار بی رحمانه زنان و کودکان و انفجار در کربلا، کاظمین و سامرا حاکی از احقاق حقوق سنی‌های عرب نیست، بلکه اعلام جنگ با شیعه است تا آنها را به عقب نشینی از مطالبه حداقل حقوق خود وادار کند. همین طور تشویق به مهاجرت عرب‌ها از کرکوک و شیعیان از موصل نیز در این رابطه تفسیر می‌شود. در حوزه سیاسی نیز فشار اتحادیه عرب و تروریست‌ها با حمایت عربستان، امارات و غربی‌ها برای جلوگیری از تامین حقوق شیعه و مخالفت جریانات عرب سنی عراق با روند انتخابات و قانون اساسی و عدم مشارکت در دولت مرکزی، از جمله مخالفت‌های پنهان سنی‌هاست؛ تا حدی که سنی‌های تندرو مشارکت در دولت را خیانت و مستوجب مرگ می‌دانستند. در بحث نظامی، کردها سازمان و ساختار پیشمرگه را حفظ کردند و این ساختار در هر شرایط فقط از کردها و سرزمین کرد دفاع خواهد کرد. همین طور سازمان امنیت داخلی (آسایش) را تشکیل دادند تا از منافع خود در مقابل تهدیدات دفاع کند. ضمن این که با ایجاد حکومت اقلیم، غیر از وزارت خارجه، از تمام ارکان حکومت برخوردارند و در بدترین شرایط می‌توانند از خود دفاع کنند. عرب‌های سنی که عمدتاً از ائتلاف بعثی‌ها و القاعده حمایت می‌کردند، در تقابل با امریکا و ناکارآمدی این سلاح ناسازگار با غرب، ایده شورای بیداری (صحوه) را مطرح و عملی کردند و امروزه حدود ۹۰۰۰۰ نفر از عشایر مختلف عرب سنی در منطقه خود سازماندهی شدند و از دولت مرکزی حقوق می‌گیرند. گرچه روند فعلی حاکی از شرایطی آرام است و درگیری‌های قومی تا حدودی متوقف شده است بسیاری از مهاجران به خانه‌های خود بازگشته‌اند. توقف فعالیت القاعده و بعثی‌ها در اثر اقتدار نظامی - امنیتی آمریکا و دولت مرکزی نبود، بلکه ناشی از تصمیم اقوام سنی عرب بر تغییر سیاست و عدم حمایت از تندروها بود. بنابراین امروزه مهم‌ترین بحران امنیتی در عراق، وجود یک میلیون نیروی امنیتی، نظامی و انتظامی در عراق است که مطالبات خود را تغییر نداده و در هر زمان می‌توانند به بحران جدی تبدیل شوند. در واقع، وجود انبوه نیروهای نظامی - امنیتی رسمی و غیر رسمی در عراق عامل اصلی بحران ناامنی در این کشور است (اکبری، ۱۳۸۸).

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

سنجش آمار توصیفی

آمار توصیفی تحقیق حاضر به دو بخش تبیین عوامل ناامنی عراق و تاثیرات آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران می‌پردازد.

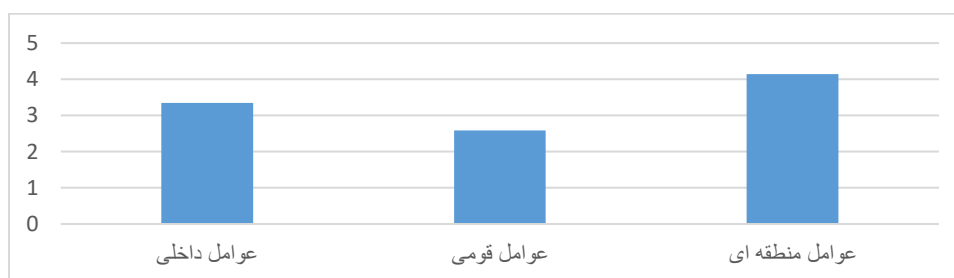
مهم‌ترین عوامل ناامنی کشور عراق

در جهت تجزیه و تحلیل پرسش‌های آمار توصیفی مهم‌ترین عوامل ناامنی کشور عراق، ابتدا پرسش‌ها از یک دیگر تفکیک گردید و سپس در نرم‌افزار SPSS عملیات کد گذاری انجام گرفت، کد گذاری به صورت طیف لیکرت، اعداد ۱ تا ۵ ثبت گردید و پس از آن داده‌های پرسشنامه‌ها در محیط نرم‌افزار و در قسمت Data view ثبت گردید، پس از آن با استفاده از دستور frequencies میانگین هر یک از سوال‌ها و طبقه بندی آن‌ها در یک جدول کلی ثبت گردید که نتایج آن به صورت زیر می‌باشد:

جدول ۳ - آمار توصیفی مهم ترین عوامل ناامنی کشور عراق

ردیف	نام شاخص	گویه‌ها	میانگین هر شاخص	میانگین کلی شاخص
1	عوامل داخلی	اختلافات حکومت مرکزی و کردها	۳.۹۵	3.35
2		اختلافات مذهب شیعه و سنی	۳.۰۵	
3		چالش بین فدرالیست‌ها و بسیط گراها	۲.۱۴	
4		چالش سیاسی بین موافقان و مخالفان حکومت	۳.۴۶	
5		چالش بین سکولارها و اسلام گراها	۳.۹۸	
6		اختلافات مذاهب شیعه در راستای جنگ قدرت حکومت مرکزی	۳.۵۴	
7	عوامل قومی	چالش قومی بین اعراب و کردها	۴.۰۲	2.59
8		منازعات قومی میان اعراب و ایزدی‌ها	2.12	
9		اختلافات زبانی	1.65	
10	عوامل منطقه ای	چالش بین طرفداران و مخالفان آمریکا	3.21	4.14
11		وجود نیروهای طرفدار پیوستن به سلفی گری در کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا	4.16	
12		دخالت جمهوری اسلامی ایران در امور عراق	3.12	
13		دخالت‌های آمریکا در امور عراق	4.69	
14		حملات ترکیه به شمال عراق	4.52	
15		نفوذهای سیاسی - مذهبی عربستان و جریان‌های تکفیری در عراق	4.13	
16		نفوذ رژیم صهیونیستی در کردستان عراق	3.69	
17		حمایت‌های آمریکا از گروه‌های تجزیه طلب در عراق	4.12	
18		حمایت‌های رژیم صهیونیستی از تجزیه کردستان در عراق	4.85	
19		سدزنی‌های ترکیه و تاثیرات آن بر خشکسالی در عراق	4.92	

ماخذ: نگارنده

نمودار ۱ - آمار توصیفی مهم ترین عوامل ناامنی کشور عراق، ماخذ: نگارنده

بر اساس آمار و اطلاعات نمودار ۱، نتایج نشان می‌دهد که در زمینه مهم‌ترین عوامل ناامنی کشور عراق، در مجموع عوامل منطقه ای و سپس عوامل داخلی بیش از عوامل قومی در افزایش ناامنی‌های کشور عراق تاثیر گذار بوده است که در این زمینه بر اساس نتایج گویه‌های حاضر سدزنی‌های ترکیه و تاثیرات آن بر خشکسالی در عراق، حمایت‌های رژیم صهیونیستی از تجزیه کردستان در عراق، حملات ترکیه به شمال عراق و دخالت‌های آمریکا در امور عراق مهم‌ترین دلایل ناامنی عراق محسوب می‌شوند و عواملی نظیر منازعات قومی میان اعراب و ایزدی‌ها، اختلافات زبانی و چالش بین فدرالیست‌ها و بسیط‌گراها به عنوان عوامل ناامنی عراق محسوب نمی‌شوند.

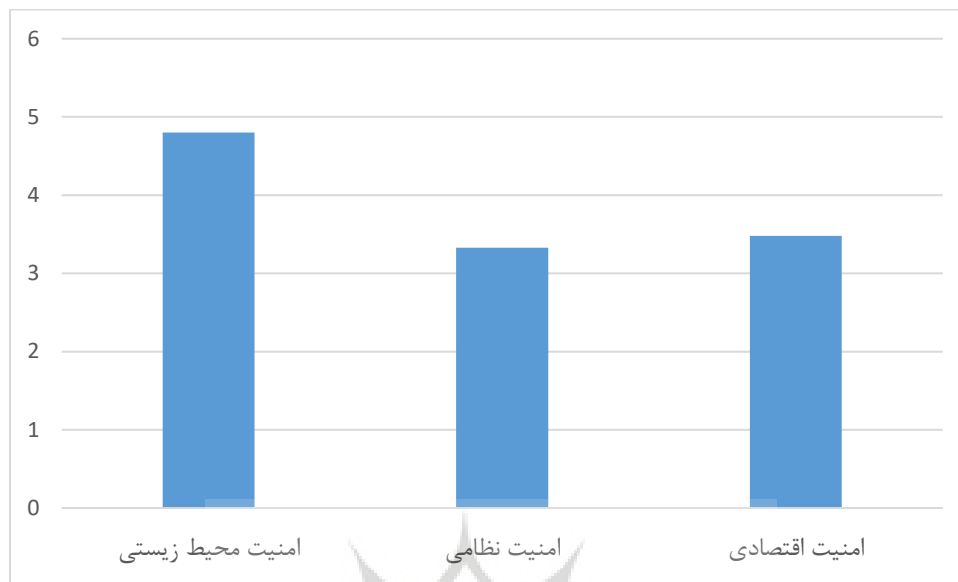
تعیین تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

آمار توصیفی تعیین تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران به صورت جدول ۴ به دست آمده است.

جدول ۴ - آمار توصیفی تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

ردیف	نام شاخص	گویه‌ها	میانگین هر شاخص	میانگین کلی شاخص
1	امنیت محیط زیستی	تاثیرات ریزگردها بر امنیت انسانی شهرهای ایران	۴.۶۵	۴.۸۰
2		تاثیرات ریزگردها بر نابودی زیرساخت‌های کشاورزی ایران	۴.۳۹	
3		تاثیرات تغییرات اقلیمی عراق بر خشکی تالاب‌های ایران	۵	
4		تاثیرات ریزگردها بر آلودگی شدید هوا در شهرهای ایران	۵	
5		تاثیرات تغییرات اقلیمی عراق بر افزایش بیابان زایی ایران	۵	
6	امنیت نظامی	افزایش حضور تروریسم در مرزهای ایران	۳.۶۹	۳.۳۳
7		افزایش عملیات تروریستی در مناطق مرزی ایران	۴.۲۲	
8		افزایش گروه‌های تجزیه طلب پان کردیسم در ایران	۲.۲۱	
9		افزایش تهدیدهای رژیم صهیونیستی در کردستان عراق بر علیه امنیت ملی ایران	۴.۳۲	
10		افزایش تهدیدهای آمریکای بر علیه امنیت ملی ایران	۳.۴۴	
11		نبود یکپارچگی در حکومت عراق و آسیب‌های آن بر امنیت نظامی و ملی جمهوری اسلامی ایران	۲.۱۲	
12		حضور نیروهای وابسته به رژیم بعث عراق در اطراف مرز ایران	۱.۳۲	
13	امنیت اقتصادی	کاهش تجارت ایران و عراق در اثر نابسامانی حکومت مرکزی عراق	۲.۶۴	۳.۴۸
14		کاهش صادرات ایران به عراق در اثر اختلافات مذهبی - قومی و ملی‌گرایی عراق	۲.۳۹	
15		کاهش اشتغال در شهرهای مرزی ایران به دلیل تحریم‌های ایران	۳.۸۴	
16		کاهش فعالیت‌های تولیدی در ایران به دنبال تحریم‌های ظالمانه علیه ایران	۳.۹۵	
۱۷		کاهش سرمایه گذاری عراقی‌ها در ایران به دنبال اختلافات دولت مرکزی و ایران و همچنین تحریم‌های ایران	۴.۶۰	

ماخذ: نگارنده

نمودار ۲ - آمار توصیفی تعیین تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، ماخذ: نگارنده

بر اساس داده‌های نمودار ۲، نتایج نشان می‌دهد که در زمینه تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، تاثیرات این عوامل بر کاهش امنیت محیط زیستی ایران بیشترین تاثیر را داشته است و نتایج نشان می‌دهد ناامنی عراق تا حد زیادی نمی‌تواند امنیت نظامی و امنیت اقتصادی جمهوری اسلامی ایران را با چالش‌هایی جدی مواجه کند. در زمینه امنیت محیط زیستی، عواملی نظیر تاثیرات تغییرات اقلیمی عراق بر خشکی تالاب‌های ایران، تاثیرات ریزگردها بر آلودگی شدید هوا در شهرهای ایران و تاثیرات تغییرات اقلیمی عراق بر افزایش بیابان‌زایی ایران بیشترین تاثیرات را بر کاهش امنیت محیط زیستی ایران داشته‌اند. در زمینه عواملی که در امنیت نظامی ج ایران تاثیر گذار می‌باشد نیز می‌توان به عواملی نظیر افزایش تهدیدهای رژیم صهیونیستی در کردستان عراق بر علیه امنیت ملی ایران و افزایش عملیات تروریستی در مناطق مرزی ایران از مهم‌ترین این عوامل بوده است و در نهایت در زمینه امنیت اقتصادی ایران، از مهم‌ترین این عوامل کاهش سرمایه‌گذاری عراقی‌ها در ایران به دنبال اختلافات دولت مرکزی و ایران و همچنین تحریم‌های ایران و کاهش فعالیت‌های تولیدی در ایران به دنبال تحریم‌های ظالمانه علیه ایران می‌باشد.

آمار استنباطی

در راستای تحلیل آمار استنباطی تحقیق حاضر، در راستای تبیین عوامل ناامنی عراق و تاثیرات آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران از آزمون بینومال تست استفاده شده است. رویکرد **Binomial Test** یک نسبت مشاهده شده از موارد را با نسبت مورد انتظار تحت یک توزیع دو جمله‌ای با یک پارامتر احتمالی مشخص مقایسه می‌نماید. نسبت مشاهده شده یا

با تعداد مواردی که اولین مقدار یک متغیر دو مقوله‌ای (dichotomous) را دارا است تعریف می‌شود یا با تعداد موارد در یک نقطه برش داده شده یا پائینی‌تر، در یک متغیر کمی. در حالت پیش فرض، پارامتر احتمالی برای هر دو گروه برابر ۰.۵ می‌باشد، اگر چه ممکن است تغییر نماید.

$$P(X = x) = \binom{n}{x} p^x (1 - p)^{n-x}, \quad x = 0, 1, \dots, n$$

آمار استنباطی مهم‌ترین عوامل ناامنی کشور عراق

در راستای مهم‌ترین عوامل ناامنی کشور عراق، بر اساس آزمون بینومال تست و در نرم‌افزار spss از مجموع گویه‌های حاضر، تعداد ۱۹ گویه در ۳ شاخص مورد ارزیابی قرار گرفتند.

جدول ۵ - آمار استنباطی مهم‌ترین عوامل ناامنی کشور عراق

شاخص‌ها		Category	N	Observed Prop.	Test Prop.	Exact Sig. (1-tailed)
عوامل داخلی	Group 1	<= 3	21	.6	.6	a. . . .
	Group 2	> 3	19	.4		
	Total		40	1.0		
عوامل قومی	Group 1	<= 3	25	.3	.6	a. . . .
	Group 2	> 3	15	.7		
	Total		40	1.0		
عوامل منطقه‌ای	Group 1	<= 3	۸	۲.	.6	a. . . .
	Group 2	> 3	۳۲	۸.		
	Total		40	1.0		

ماخذ: یافته‌های تحقیق

آمار استنباطی در زمینه مهم‌ترین عوامل ناامنی کشور عراق به تفکیک شاخص‌های مورد مطالعه ارائه می‌گردد:

عوامل داخلی به عنوان مهم‌ترین عوامل ناامنی کشور عراق: در این زمینه از مجموع کارشناسان تعداد ۲۱ نفر مخالف تأثیرات عوامل داخلی در ناامنی کشور عراق بوده‌اند که این تعداد را ۶۰ درصد کارشناسان تشکیل می‌دهند و در مقابل ۴۰ درصد موافق تأثیرات عوامل داخلی در ناامنی کشور عراق بوده‌اند.

عوامل قومی به عنوان مهم‌ترین عوامل ناامنی کشور عراق:

در این زمینه از مجموع کارشناسان تعداد ۲۵ نفر مخالف تأثیرات عوامل قومی در ناامنی کشور عراق بوده‌اند که این تعداد را ۷۰ درصد کارشناسان تشکیل می‌دهند و در مقابل ۳۰ درصد موافق تأثیرات عوامل قومی در ناامنی کشور عراق بوده‌اند.

عوامل منطقه‌ای به عنوان مهم‌ترین عوامل ناامنی کشور عراق:

در این زمینه از مجموع کارشناسان تعداد ۳۲ نفر معادل ۸۰ درصد موافق نقش عوامل منطقه ای در ناامنی کشور عراق می‌باشند و در مقابل ۲۰ درصد مخالف تاثیرات عوامل منطقه ای در ناامنی عراق می‌باشند. در این زمینه با توجه به این نکته که سطح معناداری SIG در متغیر حاضر کوچکتر از ضریب θ یعنی ۰.۰۵ شده است، پس از این رو متغیر حاضر در سطح ۹۵٪ معنادار می‌باشد. در نتیجه گیری کلی این چنین به نظر می‌رسد که عوامل منطقه ای در ناامنی کشور عراق نقش دارند و در مقابل در مجموع عوامل قومی و داخلی با فرض ۷۰٪ در ناامنی عراق نقش ندارند.

آمار استنباطی تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

در راستای تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، بر اساس آزمون بینومال تست و در نرم‌افزار SPSS از مجموع گویه‌های حاضر، تعداد ۱۷ گویه در ۳ شاخص مورد ارزیابی قرار گرفتند.

جدول ۶ - آمار استنباطی تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

شاخص‌ها	Category	N	Observed Prop.	Test Prop.	Exact Sig. (1-tailed)
امنیت محیط زیست	Group 1	≤ 3	۲	.1	.000 ^a
	Group 2	> 3	۳۸	.9	
	Total		40	1.0	
امنیت نظامی	Group 1	≤ 3	22	.6	.067 ^a
	Group 2	> 3	18	.4	
	Total		40	1.0	
امنیت اقتصادی	Group 1	≤ 3	۲۰	.5	^a .۰۰۰
	Group 2	> 3	۲۰	.5	
	Total		40	1.0	

ماخذ: یافته‌های تحقیق

آمار استنباطی در زمینه تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران به تفکیک شاخص‌های مورد مطالعه ارائه می‌گردد:

تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت محیط زیستی ایران:

در این زمینه از مجموع کارشناسان تعداد ۳۸ نفر معادل ۹۰ درصد موافق نقش تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت محیط زیستی ایران بوده‌اند و در مقابل ۱۰ درصد مخالف بوده‌اند.

تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت نظامی ایران:

در این زمینه از مجموع کارشناسان تعداد ۲۲ نفر مخالف تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت نظامی ایران بوده اند که این تعداد را ۶۰٪ درصد کارشناسان تشکیل می‌دهند و در مقابل ۴۰ درصد موافق تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت نظامی ایران بوده اند.

تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت اقتصادی ایران :

در این زمینه از مجموع کارشناسان تعداد ۲۰ نفر معادل ۵۰ درصد موافق تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت اقتصادی ایران می‌باشند و در مقابل ۵۰ درصد نیز مخالف تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت اقتصادی ایران بوده اند. در این زمینه با توجه به این نکته که سطح معناداری SIG در متغیر حاضر کوچکتر از ضریب t یعنی ۰.۰۵ شده است، پس از این رو متغیر حاضر در سطح ۹۵٪ معنادار می‌باشد. در نتیجه گیری کلی این چنین به نظر می‌رسد که بیشترین تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت محیط زیستی ایران می‌باشد و عوامل ناامنی عراق بر امنیت نظامی و امنیت اقتصادی ایران تاثیر گذار نمی‌باشند.

نتیجه گیری

در طی چند دهه اخیر محرومیت نسبی کردها و شیعیان از قدرت سیاسی بر پایه قومی یا مذهبی باعث بروز جنبش‌های مذهبی شیعه گرایانه در میان شیعیان و جنبش‌های قومی - ناسیونالیستی و نیروهای تحت حمایت نیروهای خارجی به ویژه در میان شیعیان و اهل سنت عراق شده است و هم‌چنین در دو سال اخیر با افزایش تظاهرات در عراق، نابسامانی‌های اجتماعی - سیاسی - فرهنگی، مشکلات اقتصادی، ظهور گروه‌های مبارز تحت حمایت کشورهای مختلف، تحركات رژیم بعث عراق، افزایش تحركات قومی کردستان عراق و ... این عوامل نشان می‌دهند که امنیت داخلی و ملی عراق امروزه با چالش‌هایی بسیار جدی مواجه است که ابعاد امنیت آن می‌تواند بر امنیت کشورهای همسایه از جمله جمهوری اسلامی ایران نیز تاثیر گذار باشد. از این رو با توجه به اهمیت موضوع تحقیق، پژوهش حاضر تبیین عوامل ناامنی عراق و تاثیرات آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را مورد مطالعه قرار داد. در این پژوهش امنیت ملی در دو گفتمان سلبی و ایجابی بیان شده است که در این راستا دوهدف اصلی تحقیق مورد نظر شناسایی مهم‌ترین عوامل ناامنی عراق و نیز تاثیرات عوامل ناامنی بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی قرار گرفت. در راستای تعیین شاخص‌های مورد نظر از مبانی نظری نظریه پردازان حوزه‌های مطالعاتی ژئوپلیتیک، مطالعات عراق و ژئوپلیتیک عراق استفاده گردید و به منظور تحلیل اهداف حاضر بر اساس حجم نمونه تعداد ۴۰ پرسشنامه تدوین و تبیین گردید. در زمینه مهم‌ترین عوامل ناامنی عراق نتایج نشان داد عوامل منطقه ای در ناامنی کشور عراق نقش دارند و در مقابل در مجموع، عوامل قومی و داخلی با فرض ۷۰٪ در ناامنی عراق نقش ندارند و در نهایت در زمینه تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران به نظر می‌رسد که بیشترین تاثیرات عوامل ناامنی عراق بر امنیت محیط زیستی ایران می‌باشد و عوامل ناامنی عراق بر امنیت نظامی و امنیت اقتصادی ایران تاثیر گذار نمی‌باشند.

فهرست منابع

- اشرف نظری، علی؛ السیمری، عبدالعظیم، (۱۳۹۳). بازخوانی هویت دولت اسلامی در عراق و شام (داعش): فهم زمینه‌های فکری و سیاسی - اجتماعی. فصلنامه علمی پژوهشی علوم سیاسی، ۱۷ (شماره ۶۸ - زمستان ۹۳)، ۷۵-۱۰۸.
- بیات، فرشته و دیگران، (۱۳۹۰). «پدیده گردوغبار و اثرات آن بر محصولات کشاورزی»، اولین کنگره بین‌المللی پدیده گردوغبار و مقابله با آثار زیانبار آن، دانشگاه رامین اهواز.
- پارسایی، اسماعیل؛ حافظ نیا، محمدرضا؛ احمدی پور، زهرا؛ سجادی‌پور، سید محمدکاظم، (۱۳۹۸). شناسایی عوامل ژئوپلیتیک مؤثر در سیاست خارجی. جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، ۱۷ (۲)، ۱-۴۴. doi: 10.22067/geography.v16i1.55301
- جبرائی، مهدی؛ مفتخری، حسین؛ سلیمانی مهرنجانی، محمد، (۱۳۹۷). بررسی و تحلیل تجارت داخلی و خارجی سلطان‌آباد عراق (۱۳۲۴ تا ۱۳۶۰ ق/۱۹۰۶ تا ۱۹۴۱ م). پژوهش‌های تاریخی، ۱۰ (۲).
- حافظ نیا، محمدرضا، (۱۳۸۷). ژئوپلیتیک، یک بررسی فلسفی. ژئوپلیتیک، ۱۱ (۱).
- خامنه‌ای، (۱۳۹۵). امنیت ملی از نگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، <https://hawzah.net/fa/Magazine>.
- خلیلی، رضا، (۱۳۹۶). «تحول روندها و الگوهای تروریسم در غرب آسیا»، فصلنامه برآورد، شماره ۵۱.
- رستمی، مجتبی؛ نامیان، فرشید؛ اسلامبولچی، علیرضا؛ سهرابی، روح اله، (۱۳۹۹). مضامین و چالش‌های ظرفیت راهبردی صادرات ایران در بازار عراق (مطالعه تطبیقی ایران و ترکیه در بازار عراق). مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی، ۱۰ (۳۵)، ۲۵۳-۲۳۲.
- رستمی، محمدرضا، (۱۳۹۴). جریانات افراطی و تکفیری در منطقه و راهکارهای مقابله با آنها با توجه به نقش خاورمیانه‌ای روسیه. فصلنامه سیاست خارجی، ۲۹ (۱)، ۹۷-۱۲۲.
- ساوه درودی، مصطفی، (۱۳۹۷). پس‌داعش و معماری تروریسم در غرب آسیا. مطالعات بین رشته‌ای دانش راهبردی، ۸ (۳۲)، ۸۵-۱۱۱.
- ساوه‌درودی، مصطفی، (۱۳۹۵). «نقش غرب در شکل‌گیری جریان سلفی - تکفیری»، فصلنامه برآورد، شماره ۴۱.
- شاهکویی، اسمعیل؛ رحمانی، طاهره، (۱۳۹۸). ارزیابی خطر ریزگردها در شمال غرب ایران. برنامه ریزی فضایی، ۹ (۲)، ۸۰-۵۷. doi: 10.22108/sppl.2019.113366.1304
- شهبازی، آرامش؛ آقاجانی رونقی، آیدا؛ میثمی، فاطمه، (۱۴۰۱). پدیده ریزگردهای خاورمیانه: حقوق و تعهدات ایران و دولت‌های همسایه. فصلنامه مطالعات حقوق عمومی دانشگاه تهران.
- صالح نیا، علی؛ بختیاری، حسین، (۱۳۹۷). اولویت‌بندی تهدیدات امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران با روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP). مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی، ۸ (۲۷)، ۲۷۷-۲۵۵.
- عزیزی، قاسم؛ شمسی‌پور، علی‌اکبر؛ میری، مرتضی؛ صفرزاد، طاهر، (۱۳۹۱). تحلیل آماری - همدیدی پدیده گرد و غبار در نیمه غربی ایران، نشریه محیط‌شناسی، دوره ۳۸، شماره ۳، تهران، ۱۲۳-۱۳۴.

- فاضلی، داریوش، (۱۳۹۰). بررسی آثار آلودگی ناشی از گرد و خاک در استان ایلام، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما: فرهنگ، بیژن، دانشگاه آزاد علوم تحقیقات، گروه جغرافیا.
- کیایی، حسن؛ قائمی، مهدی؛ هاشمی، فرید؛ محمد، هادی، (۱۳۹۹). ارائه راهبرد تعاملات تجاری ایران و عراق بر مبنای تحلیل اهمیت - عملکرد. فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی. ۲۸ (۹۶): ۳۳۰-۲۸۵.
- محمدحسینی حاجی‌ور، یوسف؛ میرزایی، جمشید؛ موسوی، سیدابراهیم، (۱۴۰۰). تاثیر ریزگردها بر سلامت جامعه و تحقق مسئولیت مدنی دولت در حقوق ایران. فصلنامه علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی تهران. ۳۱ (۱): ۶۹-۴۹.
- محمدشاهی، حمیدرضا؛ اخباری، محمد؛ بیژنی، علی، (۱۴۰۰). سازمان‌دهی سیاسی فضا با توجه به عوامل تهدیدکننده ژئوپلیتیک امنیت و توسعه در کاهش بحران‌های استان‌های غربی کشور. امنیت ملی، ۱۱(۴۰)، ۳۰۵-۳۳۰.
- محمودی کیا، محمد؛ فرهادی، عباس، (۱۳۹۸). بررسی مقایسه‌ای کنش سیاست خارجی ایران و ترکیه در قبال بحران سوریه بر اساس نظریه سازه‌انگاری. فصلنامه مطالعات روابط بین‌الملل، ۱۲(۴۷)، ۱۵۱-۱۷۸. doi: DOR:20.1001.1.24234974.1398.12.47.5.0
- مزینانی، احمد، (۱۳۹۸). چشم‌انداز جغرافیای سیاسی فعالیت‌های ضدامنیتی جریان تکفیری در جهان اسلام. فصلنامه پژوهش‌های حفاظتی و امنیتی، ۸(۳۱)، ۱-۳۶.
- نایینی، الهام، (۱۳۹۴). بررسی وضعیت ریزگردها در غرب و جنوب غرب ایران، سومین همایش ملی پژوهش‌های محیط زیست و کشاورزی ایران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان، ۱۲-۱.
- Araz, Q. A. (2019). Iraqi Kurdistan Oil and Gas Sector: Iraqi and International Dimensions. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*; (39): 58-67.
- Arif, B. H. (2019). Iran's struggle for strategic dominance in a post-ISIS Iraq. *Asian Affairs*; 50(3): 344-363.
- Austvik, O. G., & Rzayeva, G. (2017). Turkey in the geopolitics of energy. *Energy Policy*; 107: 539-547.
- Çetinoğlu Harunoğlu, N. (2019). A Turkish perspective on the ethics of 'safe zone': the evolution of the concept in Turkish-American relations from Iraq (1991-2003) to Syria (2012-2016). *Journal of Transatlantic Studies*; 17(4): 427-462.
- Cohen, R. A. (2018). Iran's Shortsighted Policies in Iraq: Between Inflaming and Containing of Radical Sunni Islam: 2003-2015. *Digest of Middle East Studies*; 27(1): 34-52.
- Cordesman, A. H., & Molot, M. (2019). Iraq as a failed state. Center for Strategic and International Studies//Working Paper, 12.
- Dudlák, T. (2017). A small country for more men? Iraqi Kurdistan and recent inflows of migration. *Corvinus Journal of International Affairs*; 2(4): 35-53.
- Entessar, N. (2021). The Kurds in Iran: the quest for identity. In *Kurdish Awakening* (pp. 233-252). University of Texas Press.
- Gabreldar, B. (2018). Kurdish independence in Iraq. *Harvard International Review*, 39(1): 7-9.

- Gassama, S. K., Ebrahimi, M., & Yusoff, K. (2022). The Politics of Conflicts: Iran, Iraq and The West (1980-2016) Western Impacts and Solutions; 18(68): ۳۳۹-۳۵۹.
- Gerges, F. A. (2021). *ISIS: a history*. Princeton University Press.
- Gul, A., Abbasi, R. K., & Haider, S. A. (2021). Iran and Saudi Arabia's strategic rivalry and the Middle Eastern security: An assessment. *Liberal Arts and Social Sciences International Journal (LASSIJ)*; 5(2): 17-29.
- Gunter, M. M. (2017). Re-Evaluating the Kurdish Question. In *Identity Conflicts*: 113-130). Routledge.
- Haghi, M., Yousefi Jouybari, M., & Shakeri Khoe, E. (2021). The Impact of Identity Crisis in Iraq (post-Saddam) on the Islamic Republic of Iran Foreign Policy Orientation; 17(64): 231-262.
- Isakhan, B., & Meskell, L. (2019). UNESCO's project to 'Revive the Spirit of Mosul': Iraqi and Syrian opinion on heritage reconstruction after the Islamic State. *International journal of heritage studies*; 25(11): 1189-1204.
- Jarah, S. H. A., Zhou, B., Abdullah, R. J., Lu, Y., & Yu, W. (2019). Urbanization and urban sprawl issues in city structure: A case of the Sulaymaniah Iraqi Kurdistan Region. *Sustainability*; 11(2): 485.
- Jongerden, J. (2019). Governing Kurdistan: Self-administration in the Kurdistan regional government in Iraq and the democratic federation of Northern Syria. *Ethnopolitics*; 18(1): 61-75.
- Kaplan, M. L. (2019). Foreign support, miscalculation, and conflict escalation: Iraqi Kurdish self-determination in perspective. *Ethnopolitics*; 18(1): 29-45.
- Kazak, J., Van Hoof, J., & Szewranski, S. (2017). Challenges in the wind turbines location process in Central Europe—The use of spatial decision support systems. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*; 76: 425-433.
- Korkut, U. (2016). Pragmatism, moral responsibility or policy change: the Syrian refugee crisis and selective humanitarianism in the Turkish refugee regime. *Comparative Migration Studies*; 4(1): 2.
- Lucrezia, S. (2017). Terrorists or heroes? On the definition of the concept of "terrorism" in public and international law. *Локус: люди, общество, культуры, смыслы*; (3): 114-127.
- Mardasov, A. (2022). Revolutionary protests in Iraq in the context of Iranian-American confrontation. In *New Wave of Revolutions in the MENA Region: A Comparative Perspective*: 95-108. Cham: Springer International Publishing.
- Mousavi, S. M. (2020). A Constructivist Analysis of the Formation of ISIS in Iraq and its Challenges and Opportunities for Iran. *Journal of Contemporary Research on Islamic Revolution*; 2(6): 1-20.
- Neuberger, B. (2021). Kurdish nationalism in comparative perspective. In *Kurdish Awakening*: 15-36. University of Texas Press.
- Norrlof, C. (2018). Hegemony and inequality: Trump and the liberal playbook. *International Affairs*; 94(1): 63-88.
- Pusane, Ö. K. (2020). The role of context in desecuritization: Turkish foreign policy towards Northern Iraq (2008–2017). *Turkish Studies*; 21(3): 392-413.

- Romano, D., Hussein, R., & Rowe, S. (2017). The United States and the Kurds of Iraq: Strange Allies. *Between State and Non-State: Politics and Society in Kurdistan-Iraq and Palestine*: 177-195.
- Song, Y., Chen, B., Wang, X. Y., & Wang, P. P. (2022). Defending global oil price security: Based on the perspective of uncertainty risk. *Energy Strategy Reviews*; 41: 100858.
- Sonnino, R. (2016). The new geography of food security: exploring the potential of urban food strategies. *The Geographical Journal*; 182(2): 190-200.
- Stogiannos, A. (2019). *The Genesis of Geopolitics and Friedrich Ratzel. Dismissing the myth of the Ratzelian geodeterminism*. Cham, CH: Springer Nature.
- Ünver, H. A. (2016). Schrödinger's Kurds: Transnational Kurdish geopolitics in the age of shifting borders. *Journal of International Affairs*; 69(2): 65-100.
- Wastnidge, E. (2020). Iran's Own 'War on Terror': Iranian Foreign Policy Towards Syria and Iraq During the Rouhani Era. In *Foreign Policy of Iran under President Hassan Rouhani's First Term (2013–2017)*: 107-129. Palgrave Macmillan, Singapore.

Explaining the Factors of Insecurity in Iraq and its Effects on the National Security of the Islamic Republic of Iran

Mohamadeisa Ansarifard¹, Simin Armaqan^{2*}, Alireza Estelaji³

1. Ph.D. student, Department of Political Geography, Islamic Azad University, Yadgar Imam Khomeini Branch, Shahrari, Tehran, Iran
2. Department of Geography and Rural Planning, Islamic Azad University, Yadegar-e-Imam khomeini(RAH) Shahre Rey Branch, Islamic Azad University ,Tehran, Iran
3. Department of Geography and Rural Planning, Islamic Azad University, Yadegar-e-Imam khomeini(RAH) Shahre Rey Branch, Islamic Azad University ,Tehran, Iran

Abstract

Iraq after Saddam, on the one hand, has been associated with a crisis of national identity and the superiority of ethnic-religious ties over national ties and ethnic and religious grudges and hatreds, which have made the Iraqi society associated with religious transformations, and gradually the issues The internal affairs of Iraq have been accompanied by the interference of foreign countries such as Iran, America, Saudi Arabia and the Zionist regime in this country, and the current factors have been able to face serious challenges to the security of Iraq, which in recent years, after the emergence of ISIS and the challenges of power Central Iraq has also affected the security of its neighbors. In this regard, the current research is devoted to explaining the factors of insecurity in Iraq and its effects on the national security of the Islamic Republic of Iran with a descriptive-analytical and applied method. The statistical population of the research consists of all military and geopolitical experts, whose sample size was estimated to be 40 people. In order to analyze the findings, binomial test and mean tests were used in spss software. The main question of the current research is what are the most important factors of insecurity in Iraq and which aspects of the national security of the Islamic Republic of Iran have been affected by the factors of insecurity in Iraq? The results showed that regional factors are considered to be one of the most important causes of insecurity in Iraq, and the greatest impact of Iraq's insecurity has been on the environmental dimension and then the economic dimension of the Islamic Republic of Iran.

Keywords: National security, Insecurity, Iraq, Islamic Republic of Iran.